

**О‘ЗБЕКISTON VA TOJIKISTON O‘RTASIDAGI IQTISODIY SOHADAGI
HAMKORLIK ALOQALARINING RIVOJLANISHI**

*Usmonov Baxtiyor Botirovich,
Guliston Davlat Universiteti tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston va Tojikiston Respublikalarining mustaqillik yillaridagi iqtisodiy sohadagi hamkorlik tarmoqlarining rivojlanishi, amalga oshirilgan islohotlar, yutuqlar, kelajakdagi rejalar va diplomatik aloqalarning ayrim jihatlari muhokama etiladi,

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, Tojikiston, iqtisodiyot, daromad, muzokara, sanoat, madaniyat, metod.

**РАЗВИТИЕ ОТНОШЕНИЙ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И
ТАДЖИКИСТАНОМ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ОБЛАСТИ**

*Усманов Бахтиёр Ботирович,
докторант Гулистанского государственного университета.*

Аннотация: В данной научной статье рассматривается развитие сетей экономического сотрудничества Республики Узбекистана Таджикистана за годы независимости, осуществленные реформы, достижения, планы на будущее и некоторые аспекты дипломатических отношений.

Ключевые слова: Узбекистан, Таджикистан, экономика, доход, торговля, промышленность, культура, метод.

**DEVELOPMENT OF COOPERATIVE RELATIONS BETWEEN UZBEKISTAN AND
TAJIKISTAN IN THE ECONOMIC FIELD**

*Usmanov Bakhtiyor Botirovich,
doctoral student of Gulistan State University*

Abstract: This scientific article discusses the development of economic cooperation networks of the Republics of Uzbekistan and Tajikistan during the years of independence, implemented reforms, achievements, future plans and some aspects of diplomatic relations.

Key words: Uzbekistan, Tajikistan, economy, income, negotiation, industry, culture, method.

KIRISH. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab ikki mamlakat yangi bosqichdagi iqtisodiy hamkorlikni yo‘lga qo‘yishga intila boshladi. O‘zaro manfaatdorlik asosida yo‘lga qo‘yilishi nazarda tutilgan hamkorlik qator hukumat qarorlari bilan mustahkamlanib bordi. Jumladan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 4-yanvardagi “Savdo-iqtisodiy hamkorlik masalalari bo‘yicha O‘zbekiston — Tojikiston qo‘shma komissiyasining o‘zbekistonga oid qismini tuzish to‘g‘risida”gi 1-sonli qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasi bilan Tojikiston Respublikasi o‘rtasida strategik sherikchilikni yanada kengaytirish va mustahkamlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3923-sonli qarori shular jumlasidandir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI. Tojikiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 17-18 avgust kunlari O‘zbekiston Respublikasiga qilgan birinchi Davlat tashrifi O‘zbekiston va Tojikiston xalqlari o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar tarixida prinsipial yangi sahifani ochdi, birodar xalqlar o‘rtasidagi ko‘pyoqlama hamkorlikni rivojlantirish hamda do‘stlik, strategik sherikchilik, hamjihatlik va yaxshi qo‘shnichilikni yanada mustahkamlash uchun kuchli turtki bo‘ldi.

Ochiq, do‘stona va konstruktiv muhitda bo‘lib o‘tgan oliy darajadagi samarali muzokaralar, parlament, hukumat, ishbilarmon doiralar va jamoatchilik vakillari bilan o‘tkazilgan uchrashuvlar ikki mamlakat xalqlarining uzoq muddatli va tub manfaatlariga javob beradigan, O‘zbekiston va Tojikiston o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni har tomonlama rivojlantirishga bo‘lgan mustahkam intilishlarini yana bir bor tasdiqladi.

Siyosiy, savdo-iqtisodiy, investitsion, transport-kommunikatsiya, harbiy-texnik, suv-energetik, madaniy-gumanitar va boshqa sohalarida hamkorlikni har tomonlama rivojlantirish masalalari muhokama etildi va ular bo‘yicha qo‘shma qarorlar qabul qilindi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev hamda Tojikiston Respublikasi Prezidenti Emomali Raxmonning do‘stlik va yaxshi qo‘shnichilikni mustahkamlash to‘g‘risidagi Qo‘shma bayonoti imzolandi.

Ikki davlat Rahbarlari tomonidan O‘zbekiston Respublikasi bilan Tojikiston Respublikasi o‘rtasida Strategik sherikchilik to‘g‘risidagi shartnomaning imzolanishi tarixiy voqea bo‘ldi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Ikki mamlakatning iqtisodiy aloqalarida avtomobil va temir

yo'llarning ahamiyati juda yuqoridir.

1-rasm. O'zbekiston-Tojikiston o'tkazish punktlari

Ta'kidlash joizki, ikki davlat o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik 2016-yildan so'ng yangi darajaga chiqdi. Bugungi kunga qadar o'zaro hamkorlikka doir turli uchrashuvlar, muzokaralar doimiy olib borilmoqda.

So'nggi 5 yil davomida O'zbekiston – Tojikiston munosabatlarida chuqur o'zgarishlar yuz berdi. Ikki tomonlama aloqalar siyosiy, savdo-iqtisodiy, sarmoyaviy, ijtimoiy-madaniy sohalarida izchil rivojlanib bormoqda. Toshkent va Dushanbe o'rtasida aviaqatnov tiklandi, savdo-iqtisodiy hamkorlik

bo'yicha hukumatlararo komissiyaning majlislari o'tkazildi, davlatlararo chegaralarni delimitatsiya qilish bo'yicha uchrashuvlar bo'lib o'tdi.

Savdo-iqtisodiy munosabatlarni yaxshilash maqsadida 2017 yil aprel oyida Dushanbeda ilk marta O'zbekiston milliy mahsulotlari ko'rgazmasi o'tkazildi. Unda 160 dan ortiq kompaniya va 400 dan ziyod tadbirkor 1,5 mingdan ko'proq turdagi mahsulotni, jumladan, elektrotexnika, farmasevtika, attorlik, charm-poyabzal, kimyo, oziq-ovqat, to'qimachilik sanoati va boshqa tarmoqlardagi ilg'or yangiliklarni, qishloq xo'jaligi texnikasi, yengil va yuk avtomobillari, avtobuslar, qurilish materiallari, liftlar, maishiy texnika, mebel jihozlari va boshqa mahsulotlarni namoyish qildi.

«4 kun davom etgan ko'rgazma va ikki mamlakat tadbirkorlari ishtirokidagi biznes-forum yakunida 20 ga yaqin hujjat imzolandi. Ko'rgazma dushanbeliklarda jo'shqin hissiyotlar uyg'otdi, u ko'pchilik uchun «haqiqiy syurpriz» bo'ldi, deb yozdi Tojikiston matbuoti. Odamlar o'zbek mahsulotlarining sifatidan hayratga tushdi, qo'shnilarining mustaqillik yillarida qo'lga kiritgan yutuqlaridan xursand bo'ldi».

Javob tarzidagi ko'rgazma Toshkentda 2017 yil oktyabr oyida bo'lib o'tdi. Unda Tojikistonning neft-gaz, qurilish, transport, foydali qazilmalar, agrosanoat, farmakologiya, yengil sanoat, qayta ishlash sohaları, sog'liqni saqlash, ta'lim, fan-texnika, turizm kabi tarmoqlarida faoliyat ko'rsatayotgan 150 dan ziyod kompaniyasi vakillari, tadbirkorlar qatnashdi.

Ushbu ko'rgazma va biznes-forumlarning o'tkazilishi tojikistonlik sheriklar bilan mahalliy mahsulotlarni xorijiy bozorlarga birgalikda yetkazish bo'yicha hamkorlikni rivojlantirishga keng yo'l ochdi. Bugungi kungacha Toshkent va Dushanbe shaharlarida tashkil etilgan ko'rgazmalar doirasida umumiy qiymati 100 million dollardan ortiq bo'lgan savdo shartnomalari imzolandi.

Bu mamlakatlarimiz o'rtasidagi o'zaro tovar aylanmasi hajmini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ikki davlat rahbarlari tomonidan mamlakatlarimiz o'rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarni yangi bosqichga ko'tarish yuzasidan ko'rilayotgan muayyan chora-tadbirlar natijasida bu ko'rsatkich izchil o'smoqda. Ma'lumotlarga ko'ra, 2017 yilda mamlakatlarimiz o'rtasidagi tovar aylanmasi 236,8 million dollarni tashkil etgan, bu 2016 yilgi ko'rsatkichdan 20,2 foiz ko'pdir.

O'zbekistondan Tojikistonga asosan transport xizmatlari, mineral o'g'itlar va oziq-ovqat mahsulotlari yetkazib berilmoqda. Yurtimizda tojikistonlik ishbilarmonlar bilan hamkorlikda tashkil etilgan 24 korxonalar, Tojikistonda esa mamlakatimiz tadbirkorlari bilan birgalikda tuzilgan 9 korxonalar faoliyat ko'rsatmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Tojikistonga davlat tashrifi doirasida Dushanbeda «O'zbekistonda ishlab chiqarilgan» brendi ostida milliy mahsulotlar ko'rgazmasi o'tkazildi. Ikki davlat rahbarlari va delegatsiya a'zolari ko'rgazmada namoyishga qo'yilgan mahsulotlar bilan tanishdi. Ko'rgazmada avtomobilsozlik, qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat, farmasevtika, kimyo, neft-gaz, metallurgiya, elektrotexnika, yengil sanoat mahsulotlari, shuningdek, qurilish ashyolari hamda hunarmandlik namunalarini keng namoyish etilmoqda.

Davlatimiz rahbari Tojikiston Prezidentini yurtimizda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bilan yaqindan tanishtirish barobarida, o'zaro hamkorlik aloqalarini yanada mustahkamlash lozimligini ta'kidladi.

O'z navbatida, Tojikiston Prezidenti mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatiga yuqori baho berdi, turlari ko'pligini ta'kidladi. Qo'shma korxonalar tashkil etish taklifini bildirdi.

TAHLIL VA NATIJALAR. 2022 yilning 1 iyun kuni Markaziy Osiyo Xalqaro instituti va Tojikiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik tadqiqotlar markazi hamkorligida «Markaziy Osiyoning barqaror rivojlanishini ta'minlashda O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi strategik sheriklikning ahamiyati» mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya bo'lib o'tdi. Mazkur konferensiyada ikki davlat yetakchi tahlil markazlari, jumladan Markaziy Osiyo Xalqaro instituti, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi, «Taraqqiyot strategiyasi» markazi, Tojikiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik tadqiqotlar markazi ekspertlari, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va Tojikiston Respublikasi Milliy Fanlar

akademiyasi, shuningdek fuqarolik jamiyati institutlari vakillari, oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari hamda mustaqil ekspertlari ishtirok etdi.

Shu bilan birga, O'zbekistonlik ma'ruzachilar, xususan, «Taraqqiyot strategiyasi» markazi ijrochi direktori Eldor Tulyakov tomonidan Harakatlar strategiyasi doirasida, jumladan, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosatni amalga oshirish sohasida Markaziy Osiyoda ahil qo'shnihilik munosabatlari ta'minlanganligi, shuningdek, 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining ochiq, pragmatik va faol tashqi siyosat olib borish yo'nalishida nazarda tutilgan maqsad va vazifalar bo'yicha ham ma'lumot berib o'tildi.

E.Tulyakov Markaziy Osiyo mintaqasining barqaror rivojlanishida O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi savdo va iqtisodiy aloqalarning ahamiyatiga to'xtalar ekan, jumladan shunday dedi: «Ayniqsa, so'nggi yillarda O'zbekiston-Tojikiston munosabatlarida tub o'zgarishlar ro'y berdi. O'zbekistonda islohotlar boshlanishi bilan siyosiy, savdo-iqtisodiy, sarmoyaviy, madaniy-gumanitar sohalarda ikki tomonlama aloqalar faollashdi. Oliy darajadagi ishonchli muloqot ikki qardosh xalq o'rtasidagi munosabatlarni strategik darajaga olib chiqish uchun mustahkam zamin yaratdi. Xususan, o'tgan vaqt davomida uch marotaba oliy darajadagi tashriflar amalga oshirildi, "Strategik sheriklik to'g'risida" bitim imzolandi. Natijada, O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalar jadal sur'atlarda rivojlanib, ularning dinamikasi izchil o'sishda davom etmoqda. Jumladan, 2017-2021 yillar oralig'ida ikki davlat o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi qariyb 3 barobarga oshib, 237,9 million dollardan 604,5 million AQSh dollariga yetdi» [10].

Davlat statistika ma'lumotlariga ko'ra 2022-yilda O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi tashqi savdo aylanmasi 501.9 mln. AQSH dollarini, shundan eksport 404.6 mln. AQSH dollarini, import esa 97.3 mln. AQSH dollarini tashkil etdi.

Shundan eksportning tarkibini:

Xizmatlar – 115,3 mln.

Kimyoviy mahsulotlar – 70,4 mln.

Oziq-ovqat mahsulotlari – 57,4 mln.

Import tarkibini:

Energiya va neft mahsulotlari – 11,4 mln.

Qora metallar – 10,2 mln.

Rangli metallar – 3,2 mln. AQSh dollar tashkil etdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR. O'zbekiston bilan Tojikiston o'rtasidagi o'zaro manfaatli hamkorlik ikki mamlakat xalqlarining uzoq muddatli manfaatlariga javob beradigan, Markaziy Osiyo mintaqasida tinchlik, barqarorlik, xavfsizlik va izchil rivojlanishni ta'minlashda asosiy omil bo'ladigan darajaga ko'tarilmoqda.

Uchrashuvda Tojikiston tomoni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining BMT Bosh Assambleyasining «Markaziy Osiyoda tinchlik, barqarorlik va izchil taraqqiyotni ta'minlash bo'yicha mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash» va «Ma'rifat va diniy bag'rikenglik» rezolyusiyalarini, shuningdek, Yoshlar huquqlari to'g'risida BMT konvensiyasini ishlab chiqish bo'yicha tashabbuslari qo'llab-quvvatlanishini bildirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

Zamonaviy dunyoda O'zbekiston tashqi siyosatining kun tartibi», 27 avgust 2020 y., <https://uz.uz/post/zamonaviy-dunyoda-zbekiston-tash-i-siyosatining-kun-tartibi-27-08-2020>

«Sentralnaya Aziya – prioritet vneshney politiki Uzbekistana», 15 iyul 2020 y., <https://www.uzdaily.uz/ru/post/53513>

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. «O'zbekiston Respublikasi tashqi savdo aylanmasi», https://stat.uz/images/uploads/docs/tashqi_savdo_uz_22012021.pdf

Dilovar Najmiddinovich Rashidov, Sharofat Amonovna Kadirova, & Ziyoda Abduvositovna Karimova (2022). MEHNAT BOZORIDA TENG SHARTLARDA RAQOBATLASHA OLMAYDIGANLAR, AYNIQSA NOGIRONLARNI ZAXIRALANGAN ISH O'RINLARIGA ISHGA JOYLASHTIRISH MUAMMOLARI. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 2), 281-285.

Qodirov A. «Yangilanayotgan O'zbekiston tashqi siyosatining eng muhim ustuvor yo'nalishlari», 29 iyul 2020 y., <http://www.isrs.uz/uz/maqolalar/klucevye-priority-vnesnej-politiki-obnovlennogo-uzbekistana>

«Sentralnaya Aziya – prioritet vneshney politiki Uzbekistana», 15 iyul 2020 y., <https://www.uzdaily.uz/ru/post/53513>

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. «O'zbekistonning ko'magi bilan Qirg'izistonda 200 o'rinli yuqumli kasalliklar shifoxonasi qurib bitkazildi», 23 dekabr 2020 y., <http://ssv.uz/uz/news/zbekistonning-kmagi-bilan-irizistonda-200-rinli-juumli-kasalliklar-shifohonasi-urib-bitkazildi>

Mustafaev B. «O'zbekistonning mintaqaviy siyosati Markaziy Osiyoda barqaror va izchil rivojlanishining muhim garovi»,

29 dekabr 2020 y., <http://ismi.uz/uz/smti-ekspertlari-sharhlari/uzbekistonning-mintakavij-siesati-markazij-osieda-barkaror-va-izcil-rivozlanishining-muim-garovi>